

3. Данильян О. Г. Деякі напрями оптимізації правового виховання в сучасній Україні // О. Г. Данильян, Я. О. Овдієнко // Наук. записки Харк. ун-ту Повітряних сил (Соціальна психологія, філософія). – 2009. – Вип. 2 (33). – С. 3–11
4. Дзьобань, О. П. До питання про застосування синергетики для осмислення сутності правової культури [Текст] / О. П. Дзьобань, Є. М. Мануйлов // Наук. зап. Харк. ун-ту Повітр. Сил. Соціальна філософія, психологія. – Х. : ХУПС, 2007. – Вип. 1(27). – С. 26–32; Дзьобань, О. П. Сучасна соціокультурна трансформаційна динаміка: основні тенденції й деякі методологічні аспекти дослідження [Текст] / О. П. Дзьобань // С. Рахманінов: на зламі століть : зб. матер. Міжнар. симпозиуму. – Х. : СПДФО Носань В. А., 2007. – С. 200–207
5. Зайчук О.В., Оніщенко Н.М. Теорія держави і права. Академічний курс. Підручник / О.В. Зайчук, Н.М.Оніщенко. – К.: Юрінком Інтер, 2006. – 688 с.
6. Кутиркін А. А. Шляхи правового виховання населення України / А. А. Кутиркін // Право України. – 2008. – № 3. – С. 122–125 розвитку теорії та практики.
7. Лозовой, В. О. Саморозвиток особистості у філософській рефлексії та соціальній практиці [Текст] : монографія / В. О. Лозовой, Л. М. Сідак. – Х.: Право, 2006. – С. 91–109.

*Гудима Л., Колодійчук Н.
студенти III курсу
юридичного факультету
Тернопільського національного
економічного університету
Науковий керівник: к ю н., доцент кафедри теорії
та історії держави і права ТНЕУ Баран А.В.*

НОВЕЛІЗАЦІЯ ДО ЦИВІЛЬНОГО КОДЕКСУ АВСТРІЇ 1811 р.: РЕТРОСПЕКТИВНИЙ АНАЛІЗ

Початок ХХ ст. став для австрійської цивільної науки переломним моментом. Характерною рисою австрійського загального цивільного кодексу була його дещо громіздка структура. Однак загалом лаконічність та недостатня теоретична база кодексу дозволяли виявити гнучкість у тлумаченні [1, 49]. Нагальна проблема постала у регулюванні нових суспільних відносин, які не регулювались кодексом 1811 р. Австрійські правники розуміли це, але не мали чітких напрямків реалізації реформування.

Основні напрямки та принципи процесу внесення змін до Цивільного кодексу Австрії 1811 р. розробив австрійський науковець Й. Унгер у своїй програмі новелізації. Одразу ж після опублікування Новел Е. Тіль, Ф. Цолль, С. Врублевський та ін. здійснили аналіз внесених до кодексу змін. Український вчений професор С. Дністрянський переклав на українську мову не тільки Цивільний кодекс Австрії 1811 р., і який був введений у Відні 1919 року у період існування ЗУНР, але й усі Новели до нього. Сучасну оцінку внесеним до Цивільного кодексу Австрії 1811 р. в 1914-1916 рр. змінам надала сучасний польський дослідник професор К. Суйка-Желінська в межах дослідження найбільших кодифікацій приватного права в Європі в ХІХ-ХХ ст.

Професор Ягелонського університету К. Суйка-Желінська звертає увагу на те, що ідея реформування цивільного кодексу користувалася великою популярністю в правничих осередках та політичних кругах. Зокрема,

консерватори під впливом історичної школи права вимагали відновлення ряду скасованих правових інституцій та антиліберальних обмежень. Натомість, представники ліберального напрямку висували ідею послідовної реалізації принципів рівності та свободи, особливо в сфері сімейного права (повна секуляризація шлюбу, зрівняння жінок у правах, покращення правового становища позашлюбних дітей і т. д.).

Зрозуміло те, що новелізація не мала на меті змінити систему побудови чи головні засади кодексу, а полягала в тому, що окремі статті кодексу замінювалися іншими. Загалом зміни торкалися майже 250 статей з різних розділів кодексу [2, 249]. Розгляд пропозицій в зв'язку з розпадом Австро-Угорщини до кінця доведений не був.

Дані новели змінили багато інститутів цивільного права, але особливої уваги потребують особове, родинне, спадкове та речове право.

Інститут «речового права», являє собою захист майнових цінностей – одних з найпотрібніших людині на сьогоднішній час. Захист права власності, розуміння користування власності, які пропонує закон, показує наскільки розвинена держава і забезпечене суспільство.

Дослідивши норми тогочасного кодексу, можна зробити висновок, що не відбулося змінення структури кодексу, як було зазначено, але було змінено норми, до деяких з них додані доповнення у вигляді певних випадків чи роз'яснення.

Проаналізувавши зміни багатьох положень особового, родинного та спадкового права можна зробити висновки.

Що стосується особового права, то багато змін торкнулось визнання особи померлою. Порівнявши зміни, які відбулись, можна побачити, що зменшились терміни для визнання людини померлою, виокремлюються додаткові поняття для визнання людини померлою з меншим терміном її відсутності, такі як війна або знаходження людини на кораблі, який затонув. До того ж, в новелі вже йшлося не лише про ранення на війні, а й просто участь. Важливою новелою також стало подання моменту, від якого слід обчислювати момент останньої звістки. Наприклад, під час війни, це дата закінчення війни. Порівнявши даний інститут з сучасним цивільним законодавством, ми побачили багато відмінностей, але все ж таки основна ідея є схожою.

У родинному праві зміни скеровувались в двох напрямках: з однієї сторони йшла мова про скасування певних обмежень, а з другої – введення нових обмежень та зростання ролі держави в регулюванні сімейних відносин. Найкращим прикладом скасування обмежень в родинному праві, було скасування недопущення в ролі свідка жінки при складанні заповіту, а також при складанні нотаріальних актів. Були скасовані також з певними застереженнями обмеження прав жінок щодо здійснення ними опіки. Важливим було покращення становища позашлюбних дітей, адже їх було зрівняно з родичами матері.

Що стосується нових обмежень і втручання держави в сімейні справи, то прикладом було розширення існуючих фінансових обов'язків батька щодо його позашлюбних дітей та збільшення ролі судового рішення у вирішенні долі дітей при сепарації та розлученні батьків. Новелізація впроваджувала також можливість обмеження рішенням суду батьківської влади у випадках зловживання нею, невиконання батьківських обов'язків або «негідної та недостойної поведінки» батьків.

В спадковому праві, особливо великих змін не відбулось, але декілька важливих моментів все ж варто було розглянути. Адже, новела обмежує кількість колін, які мають право на спадкування. Замість 6 колін, було запроваджено 4, перші три з яких залишилися без змін, а змінилось лише 4- право спадкувати отримали лише прадіди без нащадків.

Що стосується права на спадкування позашлюбних дітей, то в даному випадку, їхні права були розширені, адже вони змогли спадкувати не лише по своїй матері, а й по її родичах. Хоч між позашлюбною дитиною і батьком з його родичами таких змін не відбулося.

Вважаємо, що особливу увагу Цивільному кодексі і в новеліях до нього законодавець приділив праву власності. Воно трактувалось як довільне й необмежене володінні майном. Набути власність могла будь-яка фізична особа, якщо цього їй не забороняв закон. Право власності втрачалось з волі власника через продаж чи дарування, за рішенням суду (конфіскація, вилучення речі з обороту), або ж самим фактом знищення або втрати [4].

У новеліях значну увагу приділено земельному праву та добросусідству, з чого можна зробити висновок, що на той час, існувало зобов'язання власників та користувачів сусідніх земельних ділянок співпрацювати в процесі їх використання. В сучасності така співпраця може бути здійснена при встановленні та зберіганні межових знаків, проведенні сівозмін, раціональній організації територій тощо. При цьому, вичерпний перелік випадків обов'язкової співпраці не наводиться.

Також новели щодо сервітутів вказують, що усі належні права особи, а саме: застави, сервітуту й інші речові права, здійснюються так само, як і до поділу, адже поділ будь-якого спільного майна не може шкодити третій особі. Однак, якщо сервітут стосується тільки однієї частини ділянки або декількох, то до всіх інших таке право припиняється. Так, вирішилось питання потреби зберігати сервітут, який фактично не використовувався [3, 34]. В теперішньому часі в Україні сервітут не підлягає відчуженню, а також він зберігає чинність у разі переходу до інших осіб права власності на майно, щодо якого він встановлений.

Отже, особливості новелізації проявилися у інститутах: особи, сім'ї, спадкування, добросусідства, сервітута, застави, притримання. На нашу думку, така новелізація не є ідеальним засобом покращення регулювання суспільних відносин, то ж незадовго мало б слідувати створення нового цивільного кодексу із систематизованою формою побудови.

Список використаних джерел

1. Кульчицький В. С. Джерела права в Галичині за часів австрійського панування / В. С. Кульчицький // Проблеми правознавства. Міжвід. наук. зб. – К.: Вид-во Київ. ун-ту, 1971. – Вип. 19. – С. 42-50.
2. Шутко Н. Новелізація Цивільного кодексу Австрії 1811 р. на початку ХХ ст. / Н. Шутко // Історико-правовий часопис. – 2016. – № 1. – С. 248-253.
3. Ковалик Г. І. Правове регулювання сервітутів за Цивільним кодексом Австрії 1811 року / Г. І. Ковалик // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Юриспруденція. – 2015. – Вип. 15(1). – С. 32-35.